

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 4:37
סוף זמני ק"ש - 8:59
9:35 -
סוף זמן תפלה - 10:30
דף היומי לשבת: מנחות ו'

בס"ד, עש"ק פ' וארא - שבת מברכים שבת - שנת תשפ"ו לפ"ק

פרשת וארא

ואפשר לומר שאת היחס המיוחד בין משה לאהרן ששמחו להיות שווים ואין אחד מהם גדול מחבירו, ושאיפתם בחיים היתה אך ורק להשפיע טובה לזולתם עד שנמשלו ל"שני שדיך", בא מילדותם ומרומז בפסוק: "מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי" (שיה"ש ח:א) ואיתא בס' חקרי לב (ח"ב עמ' נ"ד להרב ארי' לייב היימן) שהאחוה בין משה ואהרן התבטאה בתקופה קצרה ביותר: משה הובא מארמון פרעה כדי לינוק מאמו, וזהו בעצם כל זכרון-הילדות של אהרן מאחיו הצעיר משה: תינוק היונק מאמו [כשנגמל נלקח שוב לארמון, משם ברח בנעוריו למדין - עד לאותה פגישה במדבר בהיות משה בן שמונים, המרומזת בסוף פסוק: "מי יתנך כאח לי וגו'", דהיינו: "אמצאך בחוץ אשקך וגו'" הרומז על פגישתם במדבר שנאמר בה: "ויפגשהו בהר האלקים וישק לו"].

וואם מאן אתה (ז:כו). רש"י טרח לפרש המלה "מאן" כאן, יען כי לפי חוקי הלשון הי' צריך לומר "ממאן אתה", כי מיאון היא ענין סירוב, ובסירוב אומרים "מסרב אתה".

בספר תוספת ברכה כותב בעל התורה תמימה: אבל באמת הדבר פשוט והלשון נכון, כי כבר ביארנו בחיבור זה ובזולתו, כי מדרך הלשון כשתבוא בסוף מלה אחת אות ידועה, והמלה הבאה דרושה להתחיל ג"כ באותה האות, אז לפעמים תפול אחת מהן, וזו הנשארה תשמש לשתי המלים, לסוף הראשונה ולתחילת השניה.

ואע"פ שכבר הארכנו בזה בדוגמאות רבות, אעפ"כ לא נפטור כאן באמירה בעלמא, אך נביא איזה דוגמאות. למשל, בפ' וירא (בראשית יט: לג) ובכמה מקומות (שם ל:טז, לב:כג, שמ"א יט:י) כתב הלשון "בלילה הוא", תחת הדרוש לכתוב "בלילה ההוא", אך הה"א מן "בלילה" משמש גם לתחילת המלה "הוא", ויוצא "ההוא".

בפ' יתרו (שמות יט: יב) "השמרו לכם עלות בהר" - תחת "מעלות", אך המ"ם מן "לכם" משמש גם לתחילת המלה "עלות", ויוצא "מעלות".

בפ' כי תצא (דברים כב: ז) "לא תקח האם על הבנים" - תחת "מעל הבנים", אך המ"ם מן "האם" משמש גם לתחילת המלה "על", ויוצא "מעל".

ועוד שם (כב:כט) "לא יוכל שלחה" - תחת "לשלחה", והלמ"ד מן "יוכל" משמש גם לתחילת המלה "שלחה", ויוצא "לשלחה" וכו'.

ולפעמים תשמש האות שבתחילת המלה השניה גם לסוף המלה הראשונה, כמו: בפ' בשלח (שמות טו: ב) "עזי וזמרת-ה" -

"הוא אהרן ומשה אשר אמר הי' להם הוציאו את בני ישראל וגו' הם המדברים אל פרעה וגו' הוא משה ואהרן" (ו:כו-ז). ופירש"י: יש מקומות שמקדים אהרן למשה, ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד.

בספר טללי אורות איתא: דברי רש"י, אמר מרן הגר"ח מבריסק, מדוייקים בכתובים. הנה מקובל בעינינו כי מבין שניהם - משה רבינו ואהרן הכהן - משה היה קשור יותר לענין יציאת מצרים ואילו אהרן קשור יותר לדיבור עם פרעה, כנאמר "הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא" (ד:יד) "ואהרן אחיך יהיה נביאך" (ו:א).

ואולם, כאשר ציינה התורה את שמותיהם בפסוקים, היפכה לכאורה את סידרם וענינם. כאשר דיבר מענין הוצאת בני ישראל ממצרים, הקדימה אהרן למשה: "הוא אהרן ומשה ... הוציאו את בני ישראל ממצרים", וכאשר דיברה מענין הדיבור עם פרעה, הקדימה משה לאהרן: "הם המדברים אל פרעה ... הוא משה ואהרן". לומר לך ששקולים כאחד.

עה"פ: "שני שדיך כשני עפרים תאומי צבי" (שיה"ש ד:ה), פירש"י: "שני שדיך" - המניקות אותך - זה משה ואהרן. "כשני עפרים תאומי צבי" - דרך צבי להיות יולדת תאומים, כך שניהם שוים זה כזה.

במדרש שמואל (פ"ט) איתא: "שני שדיך" - אלו משה ואהרן וכו' מה השדים הללו מלאים חלב, כך משה ואהרן מלאים תורה וכו'. מה השדים הללו אין אחד מהן גדול מחבירו כך לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה [בפ' יפה נוף איתא: בידעת התורה בלבד קאמר, דכיון דכל מה שלמד משה למדה לאהרן כדבסמוך, נמצא אהרן שוה לו בידיעה זו]. מה השדים הללו מה שהאשה אוכלת, התינוק יונק, כך כל תורה שלמדה משה לימדה לאהרן וכו'.

ועיין במשך חכמה בסוף פ' וזאת הברכה עה"פ "ויבכו בני ישראל את משה וגו'" (לד:ח) שכתב: מספד הוא התעוררות מדרכי המת ומדותיו ופעולותיו לזולתו. וזה שאמר מספד על שדים [על שדים סופדים על שדי חמד על גפן פורי" (ישעי' לב:יב)]. פירוש, על משפיע לזולתו כמו השד שמניק ומשפיע להבן. וכמו שאמרו: "שני שדיך" - זה משה ואהרן, כי אם לא להשפיע לזולתו, הרי עשה בשביל אהבת עצמו.

עוד מדה אחרת היתה בס, שכל אחד לא רצה להיות גדול מחבירו מצינו ממה שאמר משה: "שלח נא ביד תשלח" (ד:יג), ופירש"י: ביד מי שאתה רגיל לשלוח, והוא אהרן.

ובפסוק הבא כתוב: "הלוא אהרן אחיך הלוי וגו' וראך ושמח בלבבו", ופירש"י: לא כשאתה סבור שיהא מקפיד עליך שאתה עולה לגדולה. ומשם זכה אהרן לעדי החושן הנתון על הלב. [עיין בש"ר (פ"ג:כ"ב): הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים].

תחת "זומרתי", כי היו"ד מן "י-ה" משמש גם לסוף המלה "זומרת", ויוצא "זומרתי", ועיי"ש ברש"י.

בשמואל א' (כח:ט) "אשר הכרית את האובות ואת הידעוני מן הארץ". והנה תמיד כשבאים שני שמות אלה - אובות וידעונים, באים בלשון רבים, וכאן כתיב "הידעוני" בלשון יחיד. אך המ"ם מן "מן הארץ" משמש גם לסוף המלה הקודמת "הידעוני", ויוצא "הידעונים" וכו'.

וכמה וכמה פסוקים שעמלו בהם המפרשים בסגנון לשונם, וע"פ הוראת כלל זה יתבארו בקל וברור. ונביא לדוגמא רק אחדים מהם: בפ' ויצא (בראשית ל"ג) "ותאמר באשרי כי אשוני בנות", ולפי כוונת המובן היתה צריכה לומר "כי יאשוני" בלשון עתיד, אך היו"ד מן "כי" משמש גם לתחילת המלה "אשוני", ויוצא "יאשוני" וכו'.

והנה אחר כל אלה יובן כאן בפסוק שלפנינו בלשון "ואם מאן אתה", כי המ"ם מן "ואם" משמש גם לתחילת המלה "מאן", ויוצא "ואם ממאן אתה", וסרה טרדת המפרשים.

"ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים וגו'" (ח:ח). בספר פרשת השבוע - עיונים והערות (ח"ב עמ' ל"ו) איתא: עי' כפ החיים (סי' ס"ב סק"ז) שכתב לענין הא דצריך לכתחילה להשמיע לאזנו בקריאת שמע, וז"ל: ועי' בחסד לאברהם שנסתפק במי שעומד במקום בלבול וקול רבים, אם צריך להרים קולו עד שישמיע לאזניו, או סגי בקול דהוי מצי למישמע אי הוי קאי במקום אחר יחיד, עכ"ל.

ונשאל ע"ז הגר"ח קנייבסקי שליט"א, וציין להשפתי חכמים (וארא ח' ח') עה"פ: ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים, וז"ל: מקשים העולם, למה שינה הכתוב בצפרדעים 'ויצעק' משה אל ה', ובשאר מכות כתיב ויעת' משה אל ה'. וי"ל משום דאמרינן (שו"ע או"ח סי' ק"א), המתפלל צריך שישמיע לאזניו מה שמוציא מפיו [וגם בבקשה בעלמא, עי' כפ החיים שם דלדעת השו"ע הא דכתיב בתפילת חנה "וקולה לא ישמע" - היינו לאחרים, אבל לאזניה השמיעה], וכאן היו הצפרדעים צועקים כמ"ש רש"י בסמוך (ז:כט), והוצרך [משה] להרים קולו בתפילתו כדי שישמיע לאזניו את תפילתו, עכ"ל. - הרי שלא סגי בראוי להשמיע במקום אחר, אלא צריך שישמע במקום זה.

"כל עפר הארץ הי' כנים בכל ארץ מצרים" (ח:יג). בפרשת ויחי ביקש יעקב מיוסף: "אל נא תקברני במצרים" (מז:כט), והביא רש"י שלשה טעמים. הטעם הראשון הוא: סופה להיות עפרה כנים ומרחשין תחת גופי.

בפירוש הרע"ב על רש"י, ובספר דברי דוד להט"ז על רש"י העירו דלפי טעם זה למה לא ביקש שיקברוהו בגושן ששם ישבו בני ישראל שלא סבלו מהמכות.

ובפשטות הי' מקום לומר דלפי דיעה אחת בגמ' בפ"ק דסוטה (יג.) יוסף נקבר בקברניט של מלכים, דהיינו קברות של מלכים במצרים גופא. וא"כ אפשר שחשש יעקב שבתור אביו של המשנה למלך, לאחר שימות ירצו המצריים "לכבדו" ולקבור אותו ג"כ במצרים גופא בקברות מלכים.

אמנם, בספר אבני שוהם כתב לתמוה על הט"ז [והרע"ב], שהרי

מבואר בפירוש המשניות להרמב"ם על מס' מכות (פ"ה מ"ג) דהכנים היו נמצאים גם אצל ישראל בגושן, רק שלא היו מצערים אותם, וא"כ צדק יעקב במה שלא רצה ליקבר בשום מקום במצרים - אפילו בגושן.

וז"ל הרמב"ם בפירוש המשניות על המשנה: "עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים, וז"ל: אבל העשרה נסים שנעשו לאבותינו במצרים הם הצלתם מעשר המכות, ושכל מכה ומכה היתה מיוחדת במצרים בלבד בלעדי ישראל. ואלה נסים בלי ספק. ומפורש בתורה בכל מכה מהם שהיתה במצרים בלבד, חוץ מן הכנים שלא פירש בהן דבר זה אבל הדבר ידוע שלא ענש את ישראל, אלא היו מצוים אצלם ולא הזיקום, וכך פירשו החכמים [לא ידוע מקורו]. אבל השאר הרי מפורש בהן. אמר בדם: "ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור". משמע שהנוק הי' בהם בלבד וכו', עיי"ש. וכן איתא בפירוש רבינו יונה על אבות שם.

ועיין בס' משאת כפי להג"ר דוד קאהן שליט"א (עמ' קפ"ו), שכתב דאולי אמרו החרטומים: "אצבע אלקים היא" דוקא כאן [בנוסף למה שאמרו במדרש, משום שראו שאין זה מעשה שדים], מפני שראו שהכנים באו על בני ישראל ולא נצטערו מהם, שזה מראה יותר השגחה פרטית מכשאין הנגע בא עליהם כלל.

ועיין בס' אזנים לתורה (ח:יג ד"ה ותהי הכנס) שהביא דברי הרמב"ם ורבינו יונה שקבלה בידינו שהכנים היו מצויים גם בישראל, אלא שלא ציערו אותם. ובתורה שלימה תמה, יש מי שכתבו קבלה זו בשם גמרא, ואין לא בגמרא ולא במדרשים זכר לזה. וכותב הגר"ז סורוצקין זצ"ל בספר הנ"ל: ולפענ"ד מבואר זה בבראשית רבה (פצ"ו): "אל נא תקברני במצרים", למה? שסופה של מצרים ללקות בכנים ויהיו מרחשות בתוך גופי. וקשה, הלוא אפשר הי' לקוברו בגושן? אלא, שמכת כנים שלטה גם במושב בני ישראל. וצריך לתת טעם, מה נשתנה מכה זו ששלטה גם בישראל? וי"ל שבמכה זו הודו החרטומים שהיא אצבע אלקים והי' חשש שפרעה ישלח את בני ישראל והכביד ה' את לבו בזה, שהמכה היתה גם בגושן, וסבר שהיא מכת מדינה, כי לא האמין שהכנים אינם מצערים לבני ישראל ולפי המבואר במשנת ר"א (פי"ט), שממכת כנים ואילך בטלה מאבותינו עבודת הלבנים, כי לא מצאו עפר נקי לעבודה, אפשר לומר שאם לא היתה מכה זו שולטת בגושן, היו מעבירים את עבודת הלבנים לגושן, ולפיכך שלטה גם שם.

בהגדת מרן החיד"א (בעשר מכות, מכת כנים, עמ' רע"ב) איתא: ויש לחקור, למה בכנים לקתה ארץ גושן. ואפשר דהוא רמז הרומז כי במכה זו הודו ואמרו "אצבע אלקים היא", ולא אהנו מעשה כשפים, וכבר נודע שהרבו כשופיהם לבלתי צאת ישראל משם וסתמן [ומסתמא] היו [הכשפים] בגושן מקום ישראל. לכן היו בגושן כנים, להורות כי כל כשופיהם הבל עשו ויגעו לריק. ועד ממהר באותו מקום - הכנים, שמתוכן ילמדו דמעשה כשפים תהוה המה. ומינה, שישראל יצאו ביד רמה והכשפים בטלים.

בספר ברוך מרדכי (ח"ב עמ' ל"ח) איתא: וטעם הדבר שבכך שעפרה הפך להיות כנים בושה ונכלמה ארץ מצרים להיות שפלה, ואילו לא היו כנים בארץ גושן היו ישראל טועין לחשוב שע"י ישיבתם שם נתקדשה הארץ, ולכן גם במושב בני ישראל לקתה הארץ בכנים, להראות שמושב בני ישראל שם רק לגור ולא לשבת, והם בכלל "ארץ לא להם", ואסור לישראל לשוב מצרימה אף לאותם מושבים.

בספר אהל יהושע (עמ' ל"ח) איתא: ומה שחשש יעקב ממה שעפרה הי' כנים, אין צריך לומר שחשש מצער הכנים, אלא יש לומר ביותר למבואר שמכת כנים היתה שהעפר נהפך לכנים, וא"כ נמצא שאין קבור בזמן זה, שהרי אינו קבור בעפר אלא בכנים.

"הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים" (ט:כ). ובפסוק שלאחריו נאמר "ואשר לא שם לבו אל דבר ה', ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה" (שם:כא).

לכאורה יש מקום לדייק, כי ה' צריך לכתוב "ואשר לא ירא את דבר ה'" - ההיפך מזה שירא.

בספר חכמת חיים מובא מהג"ר יוסף חיים זוננפעלד זצ"ל: מכאן אנו למדים שזה "שאינו שם לבו אל דבר ה'", אפילו שהוא ירא שמים עדיין, לפי התפיסה של ההמון - התורה הוציאה אותו מהגדרה של "הירא את דבר ה'", כי האדישות (indifference) וחוסר ההתייחסות אינה נחלתם של יראי דבר ה', וזה שאינו שם לבו אל האזהרות, ואינו מתעורר לכנוס את עבדיו ואת מקנהו הביתה - לא יוכל להכלל בין אלה שהתורה הכתירה אותם בתואר של "ירא את דבר ה'". וזהו ההבדל בין הירא האמיתי שיראתו טבועה בלבו ומכוונת אורחותיו, לבין זה שאין היראה מכוונת את צעדיו, אלא השיגרה והמלומדה מאפיינים אותו (routine and discipline characterize him), בגין כך שהוא חי את חייו בדרך של "לא שם לבו". וזהו מה שמבדיל בין הירא האמיתי, להירא השיגרתי והמלומדהניק - הבדל קוטבי (polar), כרחוק מזרח ממערב.

בענין ברכת "שנתן מכבודו לבשר ודם"

עה"פ: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים וגו'" (ו:יג), פירש"י: "ואל פרעה מלך מצרים" - צום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם.

ובמדרש (ש"ר פ"ז:ג) איתא: אמר להן הקב"ה, היו נוהגין בו כבוד וחלקו כבוד למלכות אע"פ שאני צריך לעשות בו את הדין. וכן עשה משה, שנאמר: "וירדו כל עבדיך אלה אלי" (יא:ח), לא אמר עליו אלא על עבדיו. אע"פ שה' לו לומר אתם ומלכם - הוא בעצמו שנאמר: "ויקם פרעה לילה". ולכן לא פרסם אותו כדי לחלוק כבוד למלכות.

ופי' המתנות כהונה: היו נוהגין בו כבוד וחלקו כבוד למלכות - פירוש, מה שתנהגו בו כבוד הוא מפני שיש לחלוק כבוד למלכות.

ובפרק טבול יום (זבחים קב). איתא: "ונצבת לקראתו על שפת היאור" (ז:טו), ואמר ריש לקיש, [אמר לו הקב"ה למשה] מלך הוא והסביר לו פנים וכו' [פירש"י]: והיינו - "ונצבת לקראתו" - לפי גדולתו הכון [לקראתו], אמר רבי ינאי לעולם תהא אימת מלכות עליך, דכתיב: "וירדו כל עבדיך אלה אלי", ואילו לדידי לא קאמר לי, [פירש"י]: ואילו לדידי לא קאמר לי - "וירדת אלי והשתחית לי לאמר וגו'". ואע"ג דמסקנא הכי הוה, דכתיב: "ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו וגו'". רבי יוחנן אמר מהכא [יש ללמוד שיש לנהוג כבוד במלכות] - "ויד ה' היתה אל אליהו וישנס מתניו וירץ לפני אחאב" (מל"א יח:מו). ופירש"י: אחאב רוכב והוא רץ לפניו, שהי' אחאב יחידי ולא אורח ארעא.

בפ' הרואה (ברכות נח). איתא: הרואה מלכי ישראל אומר: ברוך שחלק מכבודו ליראיו. [הרואה] מלכי עובדי כוכבים אומר: ברוך שנתן מכבודו לבריותיו [גירסת הגר"א: לבשר ודם]. א"ר יוחנן, לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל. ולא לקראת מלכי ישראל בלבד, אלא אפילו לקראת מלכי עובדי כוכבים, שאם יזכה - יבחין בין מלכי

ישראל למלכי עובדי כוכבים, רב ששת סגי נהור הוה [הי' סומא]. הו קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא, וקם אזל בהדיהו.

מימרא זו של ר' יוחנן - לעולם ישתדל אדם וכו' אפילו לקראת מלכי עובדי כוכבים וכו' - מובא לעיל (ט:ו) ושם פירש"י: שאם יזכה - לעולם הבא לראות גדולתן של ישראל. יבחין - כמה הרבה גדולתן יותר על האומות עכשיו, ולקמן (נח). פירש"י: שאם יזכה - לעולם הבא וירא בכבוד מלך המשיח. יבחין כמה יתר כבוד נוטלי שכר מצות יותר ממה שהי' כבוד האומות בעולם הזה.

והנה בתחילת הגמ' כתוב - "הרואה" דמשמע שאם ראהו באיקראי, ולא שיש מצוה לצאת לקראת מלך כדי לברך. אמנם אחר כך נוקטת הגמ' בלשון "ישתדל". ובברכות (יט:ט) מוכח דיש מצוה לצאת לקראת מלך - אפילו מאומות העולם - ומצוה זו דוחה טומאה מדרבנן לכהן.

ועיין בספר חרדים (מ"ע מדברי קבלה התלויות ברגלים) שכתב: מצוה לרוץ לקראת מלכי אומות העולם, שאם יזכה לעולם הבא לראות גדולתן של ישראל, יבחין כמה רבה על של אומות.

הלכה זו שיש לברך על מלכי ישראל ועל מלכי אומות העולם הובאה בר"ף (ברכות מג: בדפי הרי"ף), ברמב"ם (פ"ו מהל' ברכות ה"א), בטור ובשו"ע (או"ח סי' רכ"ד). בשו"ע נפסק: על המלכים אומר בא"י אמ"ה שחלק מכבודו ליראיו, ועל מלכי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם (סע' ח').

במ"ב (ס"ק י"א) איתא: ומשמע בגמרא, אפילו סומא כשיודע שהמלך עובר, מברך. ועיין בפמ"ג שמצדד דאם הוא סומא שלא ראה מאורות מימיו, יברך בלא שם ומלכות.

שוב כתב המ"ב (ס"ק י"ב): השלטונים שאין עול מלך עליהם לשנות דבריהם ודן והורג במשפט - מברך עליהם. ועל השרים שממנה המלך בכל עיר ועיר, טוב וישר לברך בלא שם ומלכות.

עוד מובא בשו"ע (סע' ט'): מצוה להשתדל לראות מלכים אפילו מלכי אומות העולם.

וכותב המ"ב (ס"ק י"ג): ומותר לטמא בטומאה של דבריהן מפני כבודן - בין למלכי ישראל ובין למלכי אומות העולם וכו'.

בספר פסקי תשובות (סי' רכ"ד סק"ו) איתא: ועל פי הסבר הפוסקים בהלכה זו, אין צריך שיראה את פרצוף המלך ממש, אלא כל שרואה את המלך בתפארתו לבוש בבגדי המלכות ושומרי ראשו ופמלייתו סביבו בבגדים מיוחדים ובכלי זינים וכו', והודר נשקף לעין כל רואה, אזי יש לברך ברכה זו בשם ומלכות ולכן גם על מלכה אפשר לברך ברכה זו, כיון שאין צריך לראות דמותה ממש.

ולפ"ז אם אין המלך או המלכה לבושים בבגדי המלכות ואין הם בליווי הפמליא המכובדת והידועה של המלכים, אין מברכים עליהם ברכה זו, אף אם רואה אותם להדיא ואף אם נפגש עמם פנים בפנים.

ועל ראיית מלך ופמלייתו בתמונות, ואף בשידור חי, אפילו מתרשם מאד ממראה עיניו, אין מברכים, כי לא נתקנה הברכה אלא בפגישה מוחשית עם המלך ופמלייתו שאז הנפש מתפעלת ומרגישה היטב בכבוד המלך, ואפילו עומד מרחוק, כל שרואה את המלך ופמלייתו [ואפי' נעזר ע"י משקפת] מברך ברכה זו.

גם בארמון. ויורש עצר (crown prince) אף שיש לו כבוד גדול אין מברכים עליו, נימוקי או"ח (סי' רכ"ד סק"א). ואם ראהו כשהיה הדיוט ונעשה מלך מברך עכשיו על ראיית כבודו, אהלך באמיתך (פי"ד סקכ"ג).

והברכה על המלכים מברכים אותה אחת לשלושים יום ככל ברכות הראיה, מלבד אם ראה מלך או חכם אחר שמברך עליו, אך אינו מברך אלא פעם אחת ביום אפילו אם רואה ביום אחד הרבה מלכים, כה"ח (סקכ"ז).

ואחר שמברך על ראיית המלך, יתפלל שיזכה לראות את פני מלך המשיח, כה"ח (סקל"ב), וע"ש את הנוסח שיש לומר.

אם כבר ראה את המלך פעם אחת לא יבטל יותר מלימודו, אם לא שבא בחיל ובכבוד גדול יותר, שו"ע (סי' רכ"ד סע' ט') ומ"ב (סקי"ג), ועיין בכה"ח (סקל"ג). ועיין בשו"ת כת"ס (סי' ל"ז) בביאור הענין, ועיי"ש לענין טלטול ס"ת לכבוד המלך.

ומצוה ללכת לראות את כבוד המלך אפילו אם אין רואה את המלך בעצמו, כיון שגם בזה שייך שאם יזכה יבחין, שו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ל"ה).

ובשו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סקכ"ה) ביאר מה שמצווה לראות מלך, משום שכבודו של מלך ישראל הוא לרוץ לפני מלך מאומות העולם ולהבחין בכבודו.

ובס' אהלך באמיתך (פי"ד ס"ט) הסתפק אם יש מצוה לראותו כשאינו במדינתו ואין כבודו גדול כ"כ. ואם המלך הולך עם ע"ז אין ללכת לראותו, ספר חסידים (סי' תל"ה). וכע"ז הובא בס' ארחות רבנו (עמ' צ"ג) שאם במקום שהמלך מגיע יש פריצות מחמת דוחק הנאספים וכדומה, אין ללכת לראותו.

ועיין בספר שערי הברכה (פכ"א, הערה כ') שכותב בא"ד: וכן הוא בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קנ"ט) שגדר מלך הוא שיש בידו להמית ולהחיות, ומברכים עליו אפילו אם אינו במקומו, וכן משמע בשו"ת הרדב"ז (ח"א סי' רצ"ו) וכו', וי"א שמברכים על ראיית נשיא וכדומה שבידו לשפוט ולחון (pardon), עיין שו"ת מנחת אלעזר (ח"ה סי' ז'), שו"ת אפרקסתא דעניא (סי' ל"ב). בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ל"ה) כתב שלא בעינן שיהי' בידו להרוג אלא לגבי אנשים שממונים מטעם המלך שכשאינם יכולים להרוג, הוי חסרון בגדלותם, משא"כ במלך ומלכה שהם המכובדים ביותר בעמם וחולקים להם כבוד רב, הרי הם מלכים באמת, ומה שאין החוק מאפשר להם להרוג, לא הוי חסרון במלכותם. וכ"כ בשו"ת שרגא המאיר (ח"ז סי' פ"א) וכ"כ בשו"ת משנ"ה (מהדו"ת סי' קפ"ב) שמברכים אף על מלך גוי שבזמנינו. והסתפק לומר שאף ראש ממשלה וכדומה בזמנינו יש להם כח בדברים ידועים ויש לברך עליהם. והסתפק שם לגבי מושל מחוז, אם יש לברך עליו.

ובשו"ת אבני ישפה (ח"א מ"ז סק"א) הביא בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין לברך על מלכים שבזמנינו. וע"ע בשו"ת יחוד"ד (ח"ב כ"ח) שכתב שאף על נשיא מדינה מברכים בשם ומלכות. אך כתב שאם רואהו בבגדים פשוטים כהמון העם ולא כמו מלך אין לברך כיון שאינו רואה אז את כבוד המלכות, וכ"כ בשו"ת יבי"א (ח"ח כ"ב סקכ"ה) שאם המלך לבוש בבגדים אזרחיים מברך עליו ללא שו"מ, וכדבריו כתב בכה"ח (סקל"ג) בשם כמה פוסקים שאם המלך לבוש בבגדים פשוטים אין מברכים על ראייתו. ולפי דברים אלו, כיון שרוב המלכים המצויים בזמנינו אינם הולכים אפילו במדינתם בבגדי מלכות אלא לבושים ככל אדם, בכל גווני אין לברך על ראייתם אלא ללא שו"מ. מלבד מלכת אנגליה, וכנ"ל בהע' י"ח. וע"ע בשו"ת רבבות אפרים (ח"ג סי' תק"מ).

ועיין בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ב סי' קל"ט) שדן אם מברכים על מלך דוקא כשעובר ברחוב ורואים את כל כבודו ופמלייתו, או שה"ה כשרואהו בתוך הארמון, והביא שם שלמעשה נהגו לברך כשהוא

לז"נ מורי ורבי הגאון הרב אברהם יעקב בן הרב מאיר הכהן פאם זצ"ל - נפ' כ"ח מנחם אב תשס"א
לז"נ ר' בנימין בן הרב ר' מרדכי ז"ל שור
לז"נ מרת עטא שרה בת ר' בנימין ע"ה - נפ' כ"ג אדר א' תשס"ח

TORAH LODAAS

PARSHAS VA'EIRA
© COPYRIGHT 2026
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

לז"נ אסתר בת שלמה זלמן שטרן ע"ה

רוחמה ליבא בת רבקה לרפו"ש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפו"ש

“ויעש ה' כדבר משה ויסר הערוב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר אחד” (ח:כז)

“And Hashem followed the word of Moshe, and He removed the *Arov* [the multitude of animals] from Paroh, his servants, and his nation. Not one was left ...”

Rashi explains that Hashem did not let the animals die in Egypt just as the frogs did, because He did not want the Egyptians to derive any pleasure from the pelts of the animals.

This explains why the *Arov* did not die in Egypt. But why did the frogs die there; why didn't Hashem remove them from the land just as He did to the *Arov* [and the locusts]?

The *Kli Yokor* answers that Chazal (cited in Yalkut Shimoni 182) note that all of the frogs from the plague of *Tz'fardei'a* died, except for those who risked their lives to enter the furnaces of the Egyptians to fulfill the decree of Hashem [Who had stated that the frogs would even be found in the Egyptians' ovens].

This being the case, if all of the frogs would have been removed from the land, the miracle of the frogs that were not killed in the furnace would not have been discernable. Therefore, Hashem left all of the frogs in Egypt so that all could see that the only ones who survived were those who were willing to sacrifice their lives to sanctify His Name, thereby stressing the great reward for *mesiras nefesh*.

“הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה” (ו:יב)

“Behold Bnei Yisroel did not listen to me. If so, how can Paroh be expected to listen to me?”

Rashi writes that this is one of the ten *Kal Vachomer* in the Torah.

The Meforshim ask that this *Kal Vachomer* is flawed since the reason that Bnei Yisroel did not listen to Moshe was because of the terrible suffering that they were experiencing. Paroh, though, who was not being oppressed, might have been in a position to be more receptive.

Hagaon Rav Yehonoson Eibeschutz, Z'TL', explained that when the Torah says that Bnei Yisroel did not listen to Moshe it was *Mei'avoda Kasha* - because of *Avoda Zara* by which they were affected (see *Shmos Rabba* 6:5). If so

the *Kal Vachomer* remains intact: If Bnei Yisroel did not listen because they were influenced by the *Avoda Zara* that they worshipped, most certainly Paroh - who made himself into an *Avoda Zara* - would not listen to them ...

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

There are specific Halachos concerning giving up one's life "*Al Kiddush Hashem*" rather than violating a sin in front of ten Yisroelim.

The *Minchas Chinuch* (296:9) is in doubt concerning whether the person who is being forced to do the *Aveira* is counted as one of the ten people, or whether ten people are in addition to him.

The *Teshuvos D'var Shmuel* (63) writes that the main *Kiddush Hashem* takes place when he dies, and at that point he can't be part of the *Minyan*.

The *Teshuvos Zera Emes* (III:52) rules that the one who dies *Al Kiddush Hashem* can be included in the ten (also, see *Darkei Teshuva* 157:54).

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) To which animal was Paroh compared by the *Novi*?
- 2) Who used a *Bracha* given to him to deify himself [to make himself an *Avoda Zoro*]?
- 3) Which one of Paroh's servants feared Hashem and brought his servants and cattle into his house?
- 4) What is written on the reverse side of a *Mezuza*?
- 5) Which five forms of *Yichus* did *Elisheva bas Aminadav* have?
- 6) How long did the severe enslavement in Egypt last?
- 7) When Moshe prayed to Hashem after each *Maka*, did he do so in the city or outside the city?
- 8) What was strange about Paroh's palace?
- 9) When Moshe and Aharon came to Paroh for the first time, what special day was it?
- 10) Which one of the *Avos* allowed his name to be changed so that Bnei Yisroel could be redeemed?
- 11) How many species of *Kinnim* (lice) affected *Mitzrayim*?
- 12) Where are Paroh's three advisors (*Yisro*, *Iyov* and

Bilam who are alluded to in Parshas Shmos) alluded to in Parshas Va'eirah?

- 13) If water was placed in certain containers, it did not become blood during Makas Dam. What material were these containers made of?
- 14) Which creatures that came with the Makos in Mitzrayim spoke to the Egyptians?

ANSWERS

- 1) Yechezkel likened Paroh to a *Tanim* - a large sea serpent (see Yechezkel 29:3).
- 2) When Yaakov met Paroh he blessed him that the Nile should flood its banks to meet him when he would come out (see Rashi, Bereishis 47:10). Later on, Paroh claimed that he was a god who had created the Nile (see Rashi, Shmos 7:15).
- 3) The Yerushalmi (Sota 5:6) says that the servant of Paroh who feared Hashem and protected his servants and cattle from the hail was Iyov.
- 4) On the reverse side of the Mezuzah, the letters כוּזוּ בְּמוֹכְסוֹ כוּזוּ as well as the Name *Shakai* are found (see Yoreh Deah 288:15).
- 5) The five *Yichusim* of Elisheva bas Aminadav were: She was the Yevama of the king (by virtue of being married to Moshe's brother); her husband was the Kohein Godol; her sons were the *S'ganim*; her grandson, Pinchas, was the *Meshu'ach Milchama*; and her brother, Nachshon, was the *Nosi* of his tribe (Zevochim 102a).
- 6) The severe enslavement did not begin until the last of the Shevatim - Leivi - died which was 94 years into the 210 years of *Golus Mitzrayim*. According to this, the *שיעבוד* lasted for 116 years (see Sifsei Chachomim on 6:16).
- 7) Outside the city (Da'as Zekeinim 9:29).
- 8) It was floating on water (Midrash Tanchuma, Bereishis 7).

- 9) It was Paroh's birthday, and Paroh thought that they were bringing him a present (Shmos Rabba 5:10).
- 10) Yitzchok allowed his name to be changed to "ישחק" (תהלים קה:ט) because the numerical difference between the letter "Sin" and "Tzadik" is 210, to signify that Bnei Yisroel would be able to leave Egypt after only 210 years instead of the 400 years originally decreed at the *Bris Bein Habesarim* (Tosafos Hashaleim, Shmos 6:3 #7).
- 11) 14 (Tanna D'vei Eliyahu Rabba 7).
- 12) Putiel was Yisro (Rashi on 6:25); "הירא את דבר ה'" (ט:כ) was Iyov (Shmos Rabba 12, Yerushalmi Sota 5:6); (ט:כא) "ראשר לא שם לבו" referred to Bilam (Targum Yonason. Also, see Rashi on Sanhedrin 106b).
- 13) Metal (Rabbeinu Efraim 7:19).
- 14) The Tzefard'im (Shmos Rabba 15:27).

NOW AVAILABLE

The sefer נר מתתיהו is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood.
Please be in touch via email.

The sefer מצא טוב on שמחות and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

*The material for this issue has been reprinted
from previous years*